

TRACTATUS SEXTUS. DE MATRIMONIO.

CAPUT I.

DE SPONSALIBUS.

DUBIUM I.

Quid sint Sponsalia.

831. Promissio sponsalitiae, ut sit valida, debet esse voluntaria, et deliberata. — **832.** An teneatur ad Matrimonium fictè promittens sponsalia alteri verè repromittenti? — **833.** Quid, si quis voluit promittere, sed non se obligare? — **834.** Quando obligentur pueri? — **835.** An sint valida sponsalia contracta per dolum? — **836.** Promissio debet esse mutua. Qu. I. An acceptans sponsalia intelligatur repromittere? — **837.** Qu. II. An quis possit se obligare ad nuptias vi gratuitæ promissionis? Et an hec obliget sub gravi? — **838.** Promissio debet esse expressa signo. Quid, si parentes contrahant pro filiis tacentibus? — **839.** Dub. I. Quid, si extranei? Dub. 2. An sufficiat, si parentes promittant pro filiis absentibus? — **840.** Sponsalia debent fieri inter habiles. Quid, si verba, vel signa sint dubia? — **841.** Verba de præsenti apta ad Matrimonium inter impuberes habent vim sponsalium. An idem valeat inter puberes in Matrimonio clandestine contracto? — **842.** An sufficiat ad sponsalia dicere: Non ducam aliam quam te? — **843.** An dicere: Contraham, si Papa dispensaverit? An sufficiat subratio annuli, et missio munerum? Quid, si parentes annum mittant? — **844.** Qu. I. An sponsalia contracta per metum gravem sint per se nulla? Qu. II. Quid, si per metum levem? Qu. III. An, qui contraxit ex metu levi, possit sponsalia rescindere?

845. — « RESP. Sunt promissio voluntaria, deliberata, et mutua, signo sensibili expressa, futuri matrimonii inter personas jure habiles.

« Dicitur 1. *Promissio*, quia propositum non sufficit, cùm non inducat obligationem. Unde qui diceret: Volo te accipere, habere, aut ducere in uxorem, non contraheret sponsalia, ut *Bonac.* q. I. p. I. docet ex aliis, quia hæc verba non promissionem, sed propositum promissionis tantum significant, nisi tamen ex circumstantiis aliud colligatur.

« Dicitur 2. *Voluntaria*, et *deliberata*, scilicet deliberatione sufficiente ad peccatum mortale, cùm sponsalia sub mortali

» obligent. *Diana.* p. 3. t. 4. R. 273. ex *Sanch. Pont.* etc. etsi » Bon. qu. I. p. 4. n. 4. plus requirat. Unde regulariter non sunt » valida ante septennium completum, ut docent *Con. d.* 21. a. 5. » *Sanch. l.* I. d. 16. nisi malitia et prudenter suppleant ætatem. » *Diana.* t. 4. p. 5. R. 274. *Pontius*, etc. (quod tamen quidam » negant sufficere, cùm jus determinarit ætatem) imò nec post » septennium, si de usu rationis sufficienti non constet, uti » neque si vi, dolo, errore, vel ignorantia circa substantiam, » aut notabilem conditionem substantialem fiant, secundum dicta » de Voto et Contractibus. »

852. — Quær. an teneatur Matrimonium contrahere, qui fictè promisit sponsalia alteri verè repromittenti? Fictio hæc diversimode potest contingere. 1. Si is non habuit animum contrahendi; 2. si non habuit animum se obligandi; 3. si non habuit animum adimplendi. In primo casu certè non tenetur stare promissis, cùm omnino defuerit promittendi voluntas. Ita *Viva de Matr.* q. I. a. I. n. 1. et *Salm. eod. tit. c. I. n. 25.* de *Contract.* c. I. n. 7. cum *Sanch. Lugo, Sylo, etc.* communiter. Contra vero in tertio casu certum est teneri, quia jam contraxit obligationem. Vide *Salm. de Matr.* l. c. n. 25. et *Viva* n. 5 et 7. ubi bene advertunt, quod si quis sciret oriri obligationem ex promissione, sed ad eam non adverteret, nihilominus teneretur ad promissum, quia jam habuit virtualem voluntatem se obligandi.

853. — Quæstio tantum est de secundo casu, quando is voluit promittere, sed noluit se obligare. Et respondetur: si ipse ignoravit ex promissione illa oriri obligationem exequendi Matrimonium, certum est non teneri, ut dicunt *Salm.* n. 26. cum communi (quidquid aliqui aliter sentiant); quia qui ignorat naturam promissionis, non habet veram promittendi voluntatem. Dubium igitur est an teneatur ad Matrimonium, qui sciens naturam promissionis, fictè promiserit sponsalia, nolens revera ad Matrimonium se obligare? *Prima* sententia dicit quod iste non solum peccet mortaliter contra justitiam, sed etiam ex iustitia teneatur ad contrahendum Matrimonium; nec excusatur, si damnum alio modo velit resarcire. Ratio, quia in ipsa promissione, quando est vera, necessario est insita obligatio ipsi competens; cum autem quis minimè vult promittere, minimè quidem obligatur, sed quando verè promittit, non potest nolle obligari juxta conditionem contractus; nequit enim à promissione obligationem illi propriam separare; ita probabiliter *Pont. de Matr.* l. 12. c. 2. n. 7. cum *Vasq. Viva* l. c. n. 2. v. *Dico* 2. item *Sot. Lop. Led. Arag. Gutt.* etc. apud *Sanch. Secunda* vero sententia probabilior, cui subscribimus, et quam tenent *Sanch. de Matr.* lib. I. Disp. 9. n. 5. et Disp. 10. n. 25. *Pal.* p. 2. n. 2. *Laym.* c. I. n. 10. *Less.* c. 18. n. 61. *Holzm.* c. I. n. 117. *Spor.* c. I. n. 54. *Escob.* l. 24. n. 12. *Renzi. de Matr.* c. I. sect. I. qu. 2. *Tamb.* eod. tit. l. 8. c. I. §. 4. n. 5. *Mazz.* c. 2. §. I. et *Salm.* c. I. n. 28. cum *Bonac. Bec. Aversa, Vill.*

Corneio, et Diana, negat esse obligationem contrahendi. Ratio præcipua, est, quia omnis obligatio quæ non habetur ex lege, oritur ex privata hominis voluntate; ergo ubi deest voluntas se obligandi deficit obligatio. Et hoc etiamsi promissio fuerit juramento firmata, ut docent *Sanch. d. Disp. 9. num. 9.* cum *S. Bonao. S. Anton. Medina. Pal. et pluribus. Escob. num. 95.* cum *Riccardo, Gabr. ac Salm. cum Bonac. et Aversa, ex D. Thom.* qui in 3. dist. 39. q. 1. a. 3. q. 3. docet juramentum non obligare, ubi deest animus se obligandi, juramentum enim sequitur naturam promissionis. Nec obstat ratio contraria supra allata, quæ, esto facte promittens peccarit contra justitiam, alteram partem decipiendo, non tenebatur tamen ex justitia ponere verum consensum, cùm nulla ei aderat obligatio contractum ineundi, et contra alterum nullum acquisierit jus in eum ex suo consensu; ideo tenetur quidem postea ratione deceptionis damna resarcire, sed non tenetur ratione promissionis verum consensum ponere, et Matrimonium contrahere. Secus verò dicendum, si intervenierit defloratio, quia tunc deflorans omnino tenetur ad Matrimonium, cùm non possit tunc alia via sat æquivalenter damnum resarcire, ut diximus *Tom. 2. l. 3. ex n. 642.*

834. — Sufficit autem ad validitatem sponsaliorum inter pueros, ut in ipsis probabiliter agnoscatur rationis usus. Hoc putant probabilius cum communi *Salm. de Matr. c. 1. n. 71.* cum *Sanch. Con. Dic. Bon. et aliis, contra Pal. Avers. etc.* qui dicunt pueros ante septennium non obligari. Non peccant autem gravior pueri, vel parentes pro eis sponsalia promittentes, ut dicunt *Salm. c. 1. n. 77.* cum *Conc. Sanch. etc. contra Bonac. et Henr.*

835. — An verò sint irrita sponsalia contracta per dolum dantem causam contractui, etsi versantem tantum circa qualitatem? Affirmant *Sanch. de Matr. l. 1. D. 64. n. 3. Mol. Cooar. etc.* et idem sentiunt *P. Conc.* et alii quos citavimus *T. 3. l. 3. n. 715. de Contract.* Sed ibi diximus probabilius eo casu contractum non irritari, neque de jure naturali, cùm jam adsit consensus quoad substantiam, neque de jure civili, ut patet ex *Instit. l. 4. tit. 13. de Except.* cuius verba attulimus *dict. n. 715.* Habet verò tunc deceptus actionem irritandi contractum propter injuriam et defectum consensus, idque currit, etiamsi deceptio provenierit ab alio tertio, parte ignorante, ut docet *Sanch. cum Coo. et aliis cit. D. 64. n. 4 et 5.* Cæterum satis probabile est cum *Lessio, Laym. et Sporer relatis eod. n. 715.* et cum *Viva de Matr. qu. 2. art. 1. n. 2.* quod deceptus non teneatur in conscientia stare contractui, si suus error verè fuerit invincibilis.

An autem stando primæ sententiae, nempe quod sponsalia sint per se irrita, etiam decipiens liber remaneat? Affirmant idem *Sanch. loc. cit. et Pontius l. 4. c. 21. n. 7.* cum *Con. Val. Reb. etc.* Sed oppositum est probabilius, ut fusè probavimus *Tom. 3. l. 3. n. 715.* cum *Lug. Less. Laym. Pal. etc.*

836. — *Dicitur 3. Mutua.* Unde si Titius promittat nuptias *Caiæ, et hæc acceptet sine reprobatione, neuter obligatur;*

» quia, cùm contractus sponsalium sit onerosus, et reciprocus, non potest claudicare: involvit enim conditionem, si tu reprobiseris. » Quod si tamen Titii promissio fuisset absoluta, ac gratuita, et acceptata à Caia, solus Titius obligaretur, non vi sponsalium, sed simplicis promissionis. Ita *Sanch. l. 3. d. 3. contra Pontium apud Dian. p. 3. tr. 4. res. 244.* »

Quær. hic I. An hoc ipso, quod aliquis acceptet sponsalia, simul reprobmittere intelligatur? Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Pont. l. 12. c. 4. n. 10.* cum *S. Anton. Palud. Sylo. etc.* ac probabilem putant *Salm. c. 1. n. 16.* cum *Vasq. Henr. Leandro, et Gabr. à S. Vincentio.* Ratio, quia sicut acceptatio Matrimonii de præsenti includit virtualem reprobmissionem, seu voluntatem ad illud se obligandi, cùm Matrimonium valere non possit, si utraque pars non obligetur; ita etiam acceptatio sponsaliorum, quæ Matrimonii naturam sequuntur. Hinc deducunt hi Auctores cum *Mol. et Busemb.* quod casu quo uterque sponsorum non obligatur, neuter remaneat obligatus. Secunda verò sententia probabilior negat, et hanc tenent *Bon. q. 1. p. 1. n. 7. Conc. t. 10. p. 268. n. 5. Sanch. l. 1. D. 5. n. 15. Laym. c. 1. n. 2. Spor. n. 151. Escob. n. 68. cum Soto, ac *Salm. c. 1. n. 18.* cum *Dic. Pal. etc.* qui dicunt, bene posse stare promissionem unius de futuro Matrimonio, et acceptatam obligare, sine reprobmissione alterius; neque acceptationem includere reprobmissionem, quia potest quisque acceptare obligationem alterius, quin seipsum obliget. Advertunt tamen *Salm. n. 21.* hoc intelligi, si promittens voluit sponte se obligare independenter ab alterius reprobmissione, atque hoc sit certum; nam in dubio, ut dicunt, censendum est noluisse sine reprobmissione obligari. Et in tali casu notandum, quod promissio illa non essent sponsalia, ideoque non induceret impedimentum publicæ honestatis, sed esset mera promissio gratuita, unam tantum partem obligans, non vi quidem sponsalium, sed vi meræ fidelitatis.*

837. — Quær. II. An quis possit se obligare ad contrahendum Matrimonium vi gratuitæ promissionis, libera remanente altera parte? Prima sententia negat, et hanc tenent *Pont. l. 12. c. 4. n. 2.* cum *Vasq. Conc. p. 259. n. 6.* et probabilem vocat *Dian. p. 3. tr. 4. R. 244.* Ratio, quia contractus sponsaliorum est instar contractus cuiusdam permutationis; unde in eo nemo potest se obligare, nisi sub conditione, ut alter mutuo se obliget. Secunda verò sententia communior et probabilior affirmat, eamque tenent *Busemb.* ut supra, et *Sanch. l. 1. D. 5. n. 12. Laym. c. 1. n. 2. Bon. q. 1. p. 1. n. 8. Escob. l. 24. n. 71. Spor. n. 152.* et *Salm. c. 1. n. 20. cum Con. Dic. et Avers.* Ratio, quia, licet vi promissionis sponsalitatem non possit unus remanere obligatus, altero manente libero; tamen bene potest aliquis vi simplicis promissionis gratuitæ se obstringere independenter à contractu sponsalium. An autem hæc promissio obliget sub gravi? Id pendet ab alia quæstione allata *Tom. 3. l. 3. n. 720.* ubi diximus cum *Cajet. Bann. Led. Henr. et Salmant.* ex auctoritate *D. Thomæ*, satis esse probabilem sen-

tentiam negativam. Rectè verò advertunt *Spor. l. c. et Tamb. de Matr. tr. 3. c. 1. §. 1. n. 4.* quòd regulariter nunquam sponsi intendant gratis se obligare sine conditione quòd alter etiam se obliget.

838. — « Dicitur 4. *Signo expressa*; quia contractus inter homines non sit, nisi signo externo. Unde non sufficit ad sponsalia taciturnitas Caiæ, etiam cum consensu interno in promissionem matrimonii, quod Titius ei promittit. Si tamen pater vel mater pro filio, aut filia, aut curator pro eo, cuius curam habet, præsente et non contradicente, dummodo metus absit, contrahat, valida erunt; quia in hoc casu jus accipit taciturnitatem pro expressione consensûs. *Sanch. l. 1. d. 22. Dian. p. 3. t. 4. R. 170.* imò etiamsi pro absente: saltem si is resciens id expresse vel tacite signo aliquo sufficienti ratificat. *Sanch. Pont. Dian. p. 3. t. 4. R. 271.* contra quos *Sot. et Henr.* ne hoc quidem requirunt, sed tantum, ut resciens non contradicat. Quod *Conin.* admittit, si per ipsos tutores, vel parentes iis proponatur; tunc enim si taceant, censeri consentire. »

Si parentes contrahant sponsalia, præsente filio, qui taceat, et non contradicat, ipsa utique sunt valida, ut communiter docent *Laym. cap. 1. n. 3. Palaus p. 4. n. 12. Ronc. p. 133. q. 5. R. 1. Sanch. l. 1. C. 23. n. 5. et alii passim.* Et patet ex *cap. un. §. 1. fin. de Despons. impub. in 6.* ubi Bonif. VIII. sic declaravit: « Porro ex sponsalibus que parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint, vel tacite, ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur. » Idemque dicendum, non solum si pater, sed etiam si mater contrahat pro filio, ut rectè etiam communiter docent *Sanch. n. 9. Pont. l. 2. c. 14. n. 2. Pal. p. 4. n. 14. Boss. c. 3. n. 159. cum Abb. et Salm. n. 47.* idque infertur ex dicto textu, ubi non dicitur *patres*, sed *parentes*; et ratio est, quia in hoc non habetur respectus ad patriam potestatem, sed ad affectum parentum erga filios: matres autem non minus quam patres filios diligunt. Idein dicunt *Busemb.* ut *supra*, et *Spor. l. c. de tutoribus*, et *curatoribus* promittentibus pro pupillis et minoribus. Sed probabilius id negant *Salm. d. n. 48. cum Sanch. et Guttier.* quia hoc tantum à parentibus dispositum est.

Id tamen procedit duxata pro foro externo, ut bene advertunt *Bonac.* et *Roncag. ll. cc. ac Holzm. de Matr. n. 149.* cum *Anacl.* Nam in foro interno, si filius dissenserit, certè ad sponsalia illa à parentibus contracta non obligatur. Et idem omnino dicendum puto, si filius negativè se habuerit non dissentiendo neque consentiendo; ad contrahendam enim quamcumque obligationem positivus requiritur consensus. Nec obstat præfatus textus, cum ibi dicatur *obligantur*; nam ad Matrimonium, et sic pariter ad sponsalia quæ Matrimonii naturam sequuntur, non sufficit consensus internus contrahentium, sed requiritur consensus externè expressus aut verbis, aut signis, ut habetur in *Cap. Suffixial, Caus. 27. q. 2.* Quamvis autem sponsalia contracta

per solum consensum internum non valeant, valent tamen in hoc casu speciali, ut Bonifacius decernit, nempe si pater contrahat pro filio tacente, et non contradicente; sed utique intelligendus Pontifex loqui, modò filius interne et positive consentiat. Et sic revera mecum sentiunt *Bon. q. 1. p. 1. n. 11.* et *Salm. n. 46.* dum dicunt, tunc solum taciturnitatem filii valida reddere sponsalia, quando filius internè consentit.

839. — Dubit. 1. an sit speciale, quòd sufficiat præsenta et taciturnitas filiorum, si parentes pro eis contrahant? Negant *Hostiens. Manuel.* et *Anchar.* ap. *Sanch. l. 1. D. 22. n. 7.* qui dicunt id procedere, etiamsi extraneus contrahat sponsalia pro alio præsente et tacente; quia (ut aiunt), cum hinc agatur de re appetibili, quisque tacens consentire videtur. Idque confirmant ex c. 1. de *Matr. contr. contra Eccles. etc.* ubi dicuntur valida sponsalia inita à fratre pro sorore præsente, et tacita consentiente dum textus ponderat ibi aliqua signa taciti consensûs. Et huic sententiæ consentiunt etiam ap. *Sanch. l. c. Vict. Henr. Led. et Sotus.* loquendo tamen pro solo foro externo. Sed communissime et verius id in utroque foro esse speciale pro sponsalibus contratis à parentibus affirmant *Escob. n. 169. Pal. p. 4. n. 17. Boss. c. 3. n. 165.* et *Sanch. n. 7.* cum *S. Anon. Palud. Innoc. Abba. Gabr. Cov. Tab.* et aliis plurimis ex *D. Th. in 4. D. 27. q. 1. ar. 2. q. 3. ad 3. Ratio.* quia licet Matrimonium sit per se appetibile, tamen obligatio ad illud est onerosa; cum autem parentes præmagno amore erga filios presumantur ipsis bene consulere, merito censentur filii consentire ipsorum promissioni; sed hæc ratio non militat pro aliis. Nec obstat regula juris 43. in 6. *Qui taceat, consentire videtur.* Nam bene respondent *Salm. n. 45. Bonac.* et *Ronc. ll. cc.* hoc procedere in favorabilibus, non autem in obligatoriis; ubi verius oppositum præsumitur: et maximè in sponsalibus, ubi (ut diximus) positivus requiritur consensus. Neque obstat textus supra oppositus; nam respondet *Escob. l. c. cum Glossa* ibi bene adfuisse expressum consensum, et textum exprimere alia signa tacita, ut confirmet adfuisse verum consensum per illa signa externatum. Rectè tamen *Sanch. n. 14.* cum aliis primam sententiam admittit, si alicubi (prout est apud Indos) esset consuetudo, ut consensus per alios exprimatur.

Dubit. 2. an, cum parentes contrahant sponsalia pro filiis absentibus, sufficiat ad eorum valorem, si filii certiores facti non contradicant? Prima sententia negat, dicitque requiri, ut ipsi sponsalia ratificant aliquo alio speciali signo expresso vel tacito: illa *Sanch. l. 2. D. 23. n. 17. Pont. l. 2. c. 14. n. 14.* et *l. 10. c. 9. n. 9. Ronc. p. 143. q. 5. R. 2. Escob. n. 171.* cum *Vega*, et *Cordub. ac Bors. c. 3. n. 188.* cum *Molin. Fill. Barb. Gutt. etc.* Et probant ex *eod. cap. unic. de Desp. imp. in 6.* ubi sic dicitur: « Et est idem si filii tempore sponsalorum absentes, et etiam ignorantes eadem sponsalia post scienter ratificaverunt tacite, vel expresse. » Ergo (ut arguant) bene ibi constituitur differentia inter sponsalia contracta præsentibus filiis, ubi sufficit

taciturnitas; et filiis absentibus, ubi amplius requiritur ratiocinatio expressa, vel tacita. *Secunda* verò sententia dicit sufficere ad contrahendum, quòd taceant et non contradicant; hanc tenent *Bon.* qu. 1. p. 1. n. 11. *Sporer.* n. 191. cum *Con.* et *Tamb.* *Pal.* p. 4. n. 14. cum *Palud.* et *Henr.* ac *Salm.* c. 1. n. 87. cum *Soto,* *Dic.* etc. Hujusque sententia est quidem etiam *D. Th.* 4. D. 27. qu. 2. art. 2. ad 1. dum ibi ait: « Robur habent (*sponsalia*) » in quantum illi inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam » venientes non reclamant, et intelliguntur consentire quæ per » alios facta sunt. » Ratio, quia ex præfato textu sufficit, ut filii expressè, vel tacitè sponsalia ratificant; expressè ergo intelligatur consentiendo, tacitè non contradicendo, et ideo Pontifex dicit, *Et idem est;* et in tantum ibi ait *ratificaverunt*, quia agitur de re per alios jam peracta. Utraque sententia est probabilis, sed secunda probabilior. Bene tamen advertit *Pal.* n. 15. cum *Corninck,* non sufficere quòd filius casu resciat sponsalia à parente contracta, et non contradicat; sed insuper requiri, ut parens vel per se vel per epistolam aut nuncium filium certiore faciat.

840. — « Dicitur 5. *inter habiles*: id est, qui et ætatem à jure » præscriptam habent, et nullo impedimento prohibentur. »

Unde resolves :

« 1. Quando verba, vel signa sunt dubia, in foro conscientiæ standum est intentioni contrahentium, si de illa constet; in externo autem, communi intelligentiæ et sensui verborum, ita tamen, ut potius inclinetur in favorem matrimonii. » *V. Dian.* p. 3. t. 4. Res. 205. *Bon.* q. 1. p. 1. * (*Sed probabilius est, ut ait Vico, inclinandum esse in favorem libertatis.*) *

841. — « 2. Verba de praesenti inter impuberes apta ad matrimonium, cùm hoc ex jure positivo sit nullum, habent vim sponsalium. Ratio est ex interpretativa intentione contrahentium, quia actus, quando non valent, eo pacto quo sunt, valent meliori modo quo possunt; sponsalia autem virtute continentur in matrimonio. *Laym.* l. 3. n. 17. »

Hæc doctrina est communis apud omnes; ita enim docent *Sanch.* l. 1. D. 2. n. 2. *Pontius* l. 12. c. 5. n. 4. *Pal.* p. 3. n. 8. et *Salm.* c. 1. n. 51. ac aliis universè, ex c. un. §. *Idem, de Despon.* *impub.* ubi id expressum habetur; modò (intelligentum) impubes interius non expressè dissentiat. An autem idem valeat inter puberes, si Matrimonium clandestinè, id est sine Parochio et testibus contrahatur? Affirmant *Laym.* c. 1. n. 18. *Con.* *Reb.* ac *Vega* ap. *Barb.* in *Trid.* sess. 24. c. 1. n. 130. item *Avila,* *Henr.* *Led.* etc. ap. *Salm.* n. 52. probabile putat *Escob.* n. 128. Retio, quia, ut dicitur in dicto §. *Idem,* actus qui non valet ut fit, valet tamen ut fieri potest. Sed communissime et probabilius negant *Sanch.* l. 1. D. 20. n. 3. *Barb.* All. 32. n. 143. *Bon.* p. 8. n. 48. *Conc.* p. 262. n. 14. *Escob.* n. 128. cum *Nao,* *Led.* *Manuel,* et *Palac.* *Boss.* c. 3. n. 12. cum aliis pluribus, et

Sanch. n. 54. cum *Becan.* *Dian.* et *Vill.* qui affert Declar. Cardinalium. Ratio, quia cùm actus est nullus, non jam ex parte contrahentium, sed ex parte sui ipsius, eò quòd est contra bonos mores, et jus illi resistit (prout huic resistit Tridentinum sess. 24. c. 1. declarans Matrimonium clandestinum omnino irritum, et insuper personas omnino inhabiles ad sic contrahendum), tunc talis actus nullam parit obligationem ex l. *Non dubium,* C. de Legib.

842. — « 3. Ad sponsalia non sufficit 1. si dicas: *Non ducam aliam quam te;* quia sunt verba merè negativa, et potest ducere nullam. *Bon.* q. 1. p. 7. n. 13. »

Idem rectè tenent *Laym.* c. 2. n. 2. *Pal.* p. 3. n. 13. *Escob.* n. 148. c. 1. n. 44. *Boss.* c. 3. n. 213 et 224. *Holzm.* n. 148. cum *Anacl.* et communi ut asserit, ac *Sanch.* l. 1. D. 19. n. 5. cum *Henr.* *Ang.* *Man.* *Vega,* *Ledesm.* etc. contra *Aug.* *Sylo.* *Adrian.* *Villal.* etc. ib. n. 3. Ratio, quia talia verba, licet importent, quòd si ille velit uxorem ducere, non posset aliam accipere, ut bene advertunt *Laym.* *Pal.* *Bon.* *Salm.* et alii communiter; tamen per se non important quòd illam ducere teneat. Dicimus per se, nam aliter dicendum cum *Bon.* *Escob.* et *Salm.* si ex circumstantiis colligatur talē verè voluisse sponsalia contrahere. Probabilissime autem dicunt *Pont.* l. 4. c. 10. n. 7. *Vico* qu. 1. art. 4. n. 2. cum *Perez,* et alii ap. *Boss.* n. 221. quòd si verba sint de præsenti, nempe *Nullum volo nisi te,* tunc verè contrahit sponsalia.

843. — « 2. Non sufficit ad contrahenda sponsalia dicere, » *contraham tecum, si Papa dispensaverit.* *Barb.* et alii 10. cum *Dian.* p. 3. t. 4. R. 292. contra *Sanch.* *Conin.* et *Pont.* Ac proinde licitum est utriusque contrahenti, ante et post impetratam à Pontifice dispensationem, altero invito resilire. Si tamen impensæ magnæ factæ sint causa dispensationis, eas tenebitur refundere resiliens. * (Hujusmodi tamen sponsalia, impleta condizione, probabilius sunt valida, juxta dicenda n. 859. Et interim, licet non valeant ad inducendum impedimentum publicæ honestatis, obligant tamen ad petendam dispensationem, si Papa in tali impedimento soleat dispensare, secus si non soleat; vide dicta *Tom.* 1. lib. 3. n. 65.) * 3. Subarratio annuli, et missio munerum jocalium, nisi consuetudo patriæ habeat. Ratio est, quia potest fieri ex aliis causis * (*Ita etiam Sanch.* l. 1. D. 22. n. 2. *Boss.* c. 3. n. 120. *Pal.* p. 4. n. 10. *Conc.* p. 262. n. 13 et alit passim.) * Quòd si tamen verba unius præcesserint, tunc immissio annuli, et verbum, recipio, operatur sponsalia, vel etiam matrimonium, pro ratione promissionis, ut docet *Fill.* quia recipiendo sic annulum facile consenserit: itemque si habito inter amicos tractatu de matrimonio, sponsus misit arrhas, et munera jocalia: eaque sposa acceptavit. *Laym.* l. 5. t. 10. c. 2. * (*Ita pariter Pal.* p. 4. n. 10. *Escob.* n. 164. *Boss.* c. 3. n. 123. *Holz.* n. 146. et *Sanch.* l. 1. D. 22. n. 3. cum *Abbat.* *Sylo.* *Angl.* *Tab.* *Arm.* *Cov.* et aliis, et hoc etiamsi (ut hi dicunt) non adsit verbum recipio, ut vult *Busemb.* sufficit enim sola acceptatio. Si autem parentes

» annulua mittant ad sponsam, non præsumitur filius con-
» traxisse sponsalia, nisi annulus ex suo consensu missus fuerit,
» ut rectè sentiunt Palaus loc. cit. *Sanch. n. 7.* et *Boss. n. 125.*
» cum *Mol. Gutt. Monoch. etc.*)* 4. Sponsalia metu gravi con-
» tracta, licet juramento firmata, sunt invalida, quia juramen-
» tum metu extortum non firmat contractum; inò probabiliter
» nec obligat, adeoque relaxatione non indiget. *Sanchez, Barb.*
» *Diana. part. 3. t. 4. Resol. 278. sup. l. 3. t. 2. cap. 2.* »

844. — Quæritur I. Utrum sponsalia per metum gravem in-
justum contracta sint ipso jure invalida? *Prima* sententia affir-
mat, et hanc tenent *Sanch. de Matr. l. 4. D. 21. n. 3.* *Pontius l. 4.*
c. 6. n. 12. *Laym. l. 3. tr. 4. c. 6. n. 3.* *Bon. p. 7. n. 6.* *Salm. c. 1.*
ex num. 62. cum *Bec. Coo. Diana, et Aversa, ac Boss. c. 12. n. 113.*
cum Panorm. Azor. Sa. Rodr. etc. Et probant ex c. *Ex litteris,*
11. de Despons. impub. ubi, cùm quædam puella contraxisset spon-
salia cum juramento, postea nolens (ut ait textus) et *invita*, minis
parentum impulsæ, adducta fuit in domum sponsi; ideo Pontifex
declaravit eam liberam esse ab illis sponsalibus. Nec obstat dicere,
quòd talis puella non contraxerit sponsalia per metum, sed per
metum domum sponsi adiverit. Nam communiter supponunt DD.
cum *Glossa*, hanc puellam desponsatam fuisse per metum; idque
rectè ait *Sanchez* certè supponi in eod. textu, alias enim Pontifex
eam ab obligatione sponsalium non absolvisset. Dicitur autem per
metum *gravem*; nam si esset levis, aliter dicendum, ut mox vide-
bimus in Quæst. II. item dicitur *per metum injustum*, quia si esset
justus, valida quidem essent sponsalia; tunc enim pars, quæ ea
contraxit, esset irrationaliter *invita*, si nollet contrahere, ut
rectè dicunt *Salm. d. n. 66. juxta dicenda n. 1057.* Secunda
vero sententia, quam tenent *Conink. D. 28. n. 7.* *Viva q. 1. a. 8.*
n. 9. item *Hurt. Dic. et Trull. apud Salm. n. 61.* tenent hujusmodi
sponsalia ex metu gravi contracta posse quidem irritari à metum
passo, sed non esse per se irrita; ideoque dicit, quòd si adfuit
juramentum, debet ipsum servari, donec relaxetur. Ratio, quia
omnes contractus, præter solum Matrimonium, per metum initi
per se validi sint, juxta dicta *Tom. 3. l. 3. n. 717.* Respondent
autem ad textum allatum in *dict. c. Ex Litteris*, quòd ibi ageretur
de puella quæ omnino *invita* contraxerat, et ideo ejus promissio
fuerit irrita declarata. Utraque sententia est probabilis, sed prima
mihi videtur probabilior; licet enim, loquendo de contractibus
in genere, oppositum tenui (ut dixi), nempe quòd contractus
metu initi sint de se validi, circa sponsalia vero diversa occurrit
ratio; nam in aliis contractibus, cum ipsi non sint per se nulli,
nec eis resistat jus, bene potest metum passus, nisi velit contractus
rescindere, manere obstructus ad illum exequendum; at nemo
potest obligari ad exequendum actum per se nullum, et cui jus
resistit, qualis esset Matrimonium durante tali metu contrahend-
endum; unde sicut non potest aliquis esse obligatus ad tale Matri-
monium, ita nec ad ejus media, sive dispositionem, prout sunt
sponsalia; dispositiones enim induunt eamdem naturam actus, et

ideo passim Doctores asserunt, sponsalia naturam Matrimonii
sequi. Adeo, quòd connexorum idem debeat esse judicium, ut
infertur ex *cap. Translato, de Constitut.* Quapropter sicut Matri-
monium ex metu est irritum, idem dicendum de sponsalibus. Ex
his infertur, quòd ex hujusmodi sponsalibus minimè oriatur im-
pedimentum publicæ honestatis.

Quæritur II. An sint valida sponsalia contracta per metum
levem, qui dederit causam contractui? *Prima* sententia negat, et
hanc tenent *Nao. c. 22. n. 51.* *Less. c. 17.* *Dub. 6. n. 46.* *Ronc.*
p. 132. qu. 4. R. 2. et *Boss. c. 12. num. 288.* cum *Rebell. Comit.*
Sylo. etc. Ratio, quia si qui per metum (etsi levem) extorquet
consensum alterius, adhuc injuriam ei irrogat, unde indignus est,
ut ex sua malitia commodum reportet. *Secunda* verò sententia
communior et probabilior affirmit, et hanc tenent *Bon. p. 9.*
n. 6. *Pont. l. 4. c. 10. n. 5.* cum *Medina.* *Salm. c. 1. n. 60.* cum
Aversa. *Croix l. 7. p. 3. num. 105.* *Viva de Matr. q. 4. art. 3.*
n. 6. et *Mazz. t. 4. p. 142.* Ratio, quia non censemur alter veram
injuriam tibi intulisse, cùm facile poteras tu metum illum repel-
lere; quare, si non repulisti, censeris sponte voluisse talem inju-
riam pati.

Quær. III. An qui contraxit sponsalia ex metu levi dante causam
contractui, possit illa in conscientia rescindere? *Prima* sententia
negat, et hanc tenent *Pon. l. 4. c. 10. n. 6 et 10.* et *Viva*
q. 4. art. 3. n. 6. cum *Perez.* *Med. etc.* Et ratio est eadem quæ
mox supra adducta est pro secunda sententia in Quæst. præced.
Hæc sententia est satis probabilis, sed communior est, et proba-
bilior videtur secunda sententia affirmans, quam tenent *Laym.*
lib. 3. tr. 4. c. 6. n. 4. *Sanch. l. 4. D. 19. n. 6.* *Wigandt tr. 3.*
n. 19. *Bon. p. 9. n. 8.* *Salm. c. 1. n. 60.* *Mazzotta tom. 4. p. 142.*
Croix n. 105. cum *Becan.* et *Lugo de Contract.* *D. 22. n. 138.*
cum *Azor. Reg. Lop. Led. etc.* et probabilem putat *Viva q. 4.*
art. 3. n. 7. Ratio, quia, cùm metus dederit causam contractui,
ita ut alias initus non fuisset, incutiens metum tenetur contrac-
tum rescindere; unde, sicut ille tenetur relaxare fidem injustè per
talem metum extortam, ita metum passus potest fidem datam
revocare. Idque tantò magis procederet, si hic apprehendisset
metum illum ut gravem, licet in se fuisset levus, quia eo casu talem
metum non facile repellere poterat, sicut poterat quando novisset
ut levem. Quid autem dicendum, si metus fuerit justus, vel ab
intrinseco; vide dicenda ex *num. 1053.*

DUBIUM II.

Quæ, et quanta sit obligatio sponsalium.

845. Sponsalia obligant sub gravi. An autem obligent ad statim ineun-
dum Matrimonium? — 846. An Judex possit, et debeat cogere no-
lentes ad Matrimonium? — 847. An fornicatio sponsæ, vel sponsi
cum alia sit specie diversa? Fictè promittens non tenetur ad nuptias,
nisi copulam extorserit a virgine. (*Vide etiam dicta de Rest. T. 2.*